

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI

pod redakcją
Wandy Ronki-Chmielowiec

Recenzenci: Jerzy Handschke, Jan Monkiewicz, Kazimierz Ortyński, Wanda Sułkowska,
Włodzimierz Szkutnik, Tadeusz Szumlicz, Stanisław Wieteska

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon [http://kangur.uek.krakow.pl/
bazy_ae/bazekon/nowy/index.php](http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php)

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695- 191-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Formy zabezpieczenia emerytalnego w wybranych krajach europejskich	13
Teresa H. Bednarczyk: Działalność sektora ubezpieczeniowego a wzrost gospodarczy.....	23
Anna Bera, Dariusz Pauch: Programy edukacyjne jako instrument zwiększania świadomości ubezpieczeniowej w zakresie przestępczości ubezpieczeniowej	31
Jacek Białek: Ocena grupowa w analizie Otwartych Funduszy Emerytalnych.....	40
Sylwia Bożek: Czynności monitorujące i kontrolne w procesie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym	51
Anna Celczyńska: Należności od ubezpieczających z umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.....	60
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problemy kalkulacji kosztów zakładów ubezpieczeń na tle powiązań w grupach finansowych	68
Dominika Cichońska: Rola ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem w zakładach opieki zdrowotnej.....	78
Krystyna Ciuman: Zakłady ubezpieczeń a inne instytucje pośrednictwa finansowego w Polsce w latach 2005–2009.....	87
Tadeusz Czernik: O pewnym sformułowaniu zagadnienia ruiny	94
Teresa Czerwińska: Uwarunkowania polityki dywidend spółek ubezpieczeniowych.....	106
Robert Dankiewicz: Determinanty rozwoju rynku ubezpieczeń kredytu kupieckiego w Polsce	116
Beata Dubiel: Ubezpieczeniowe aspekty ryzyka ekologicznego	126
Roman Garbiec: Ryzyko starości jako element konstruowania systemów emerytalnych w Unii Europejskiej	135
Waldemar Glabiszewski: Znaczenie innowacji technologicznych w działalności ubezpieczeniowej	146
Łukasz Gwizdała: Możliwości analizy systemów bonus-malus w świetle procesów Markowa.....	156
Magdalena Homa: Kalkulacja składki w inwestycyjnych ubezpieczeniach na życie typu unit-linked	168
Beata Jackowska: Charakterystyka wybranych metod wyrównywania tablic trwania życia – wnioski dla zastosowań aktuarialnych	179

Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Grupowe ubezpieczenia na życie w sektorze MSP	190
Marietta Janowicz-Lomott: Produkty strukturyzowane w formie ubezpieczeń w Polsce.....	201
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: Próba zidentyfikowania czynników mających wpływ na wysokość składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach komunikacyjnych w Polsce.....	213
Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Pobłocka: Ocena praktycznych metod szacowania rezerwy IBNR w ubezpieczeniach majątkowych	222
Piotr Kania: Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte jako forma zewnętrznego zarządzania ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi zakładów ubezpieczeń na życie	232
Robert Kurek: Uprawnienia organów nadzoru w zakresie kontroli wypłacalności – ujęcie w Solvency II.....	241
Jacek Lisowski: Rola biegłego rewidenta w ocenie gospodarki finansowej ubezpieczyciela – unormowania prawne	250
Jerzy Łańcucki: Przesłanki i kierunki zmian w regulacjach dotyczących pośrednictwa ubezpieczeniowego	258
Krzysztof Łyskawa: Zagrożenie równowagi odszkodowania i szkody w obowiązkowych ubezpieczeniach mienia.....	267
Aleksandra Małek: Obowiązki banku jako ubezpieczającego w świetle Rekomendacji Dobrych Praktyk Bancassurance	277
Piotr Manikowski: Rynek ubezpieczeń w Polsce a cykle underwritingowe ..	286
Dorota Maśniak: Ubezpieczyciel jako główne ogniwo transgranicznego systemu ochrony ofiar wypadków drogowych	295
Artur Mikulec: Efektywność systemów emerytalnych krajów UE i EFTA w latach 2005–2008	305
Aniela Mikulska: Małe i średnie przedsiębiorstwa jako odbiorcy usług ubezpieczeniowych	316
Marek Monkiewicz: Jednolity rynek ubezpieczeniowy UE w warunkach globalnego kryzysu finansowego 2007–2009 – pomoc publiczna a wspólnotowe reguły konkurencji	325
Joanna Niżnik: Reforma systemów emerytalnych Ameryki Łacińskiej na przykładzie Chile i Argentyny	335
Magdalena Osak: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	344
Dorota Ostrowska: Kapitał międzynarodowy a dostęp do produktów ubezpieczeniowych strategicznych dla rozwoju gospodarki polskiej.....	352
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Polisa strukturyzowana jako forma inwestycji alternatywnej na rynku polskim.....	362
Renata Pajewska-Kwaśny: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. I	373

Monika Papież: Analiza przyczynowości na rynku ubezpieczeń życiowych w latach 2003–2010	383
Agnieszka Pawłowska: Ubezpieczenie <i>business interruption</i> w zarządzaniu ryzykiem przerw w działalności gospodarczej	394
Krzysztof Piasecki: Rozmyte zbiory probabilistyczne w rachunku aktuarnym	402
Piotr Pisarewicz: Rola funduszy inwestycyjnych w rozwoju programów emerytalnych w USA	409
Ryszard Pukała: Procesy integracyjne rynków ubezpieczeniowych krajów Europy Środkowej i Wschodniej	416
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medical savings account as a funding mechanism for health	426
Grażyna Sordyl: Rola i działalność holenderskiego funduszu gwarancyjnego (College voor Zorgverzekeringen CVZ) w obszarze prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych	435
Ewa Spigarska: Sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w świetle wprowadzanych zmian	445
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organizacja audytu wewnętrznego w zakładach ubezpieczeń w świetle <i>Solvency II</i> oraz standardów audytu	454
Anna Szkarłat-Koszalka: Instrumenty systemu rachunkowości a kontrola bezpieczeństwa finansowego ubezpieczyciela	463
Tomasz Szkutnik: Funkcje łączące w agregacji ryzyka ubezpieczyciela	472
Włodzimierz Szkutnik: Ryzyko uruchomienia rezerw katastroficznych	483
Anna Szymańska: Czynniki determinujące wybór ubezpieczyciela na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych OC	494
Ilona Tomaszewska: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. II	507
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Świadomość ubezpieczeniowa oraz skłonność do ryzyka studentów	515
Stanisław Wanat: Modelowanie zależności w kontekście agregacji kapitałowych wymogów wypłacalności w <i>Solvency II</i>	525
Stanisław Wieteska: Adaptacja zakładów ubezpieczeń majątkowych do likwidacji skutków efektu cieplarnianego na terenie Polski	537
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statystyczna ocena wpływu przekraczania prędkości na liczbę wypadków drogowych w Polsce	547

Summaries

Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Forms of retirement security in selected European countries	22
Teresa H. Bednarczyk: The activity of insurance sector vs. economic growth.....	30
Anna Bera, Dariusz Pauch: Educational programs as an instrument to increase awareness of the crime of insurance cover	39
Jacek Bialek: Group evaluation of open pension funds	50
Sylvia Bożek: Monitoring and control activities in the risk management process of an insurance company.....	59
Anna Celczyńska: Accounts receivable from motor vehicle owners insured under third party insurance agreements	67
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problems of cost calculation of insurance companies against the background of connections in financial groups .	77
Dominika Cichońska: The role of insurance in risk management in health care facilities	86
Krystyna Ciuman: Insurance companies versus other financial intermediaries in Poland in the years 2005–2009.....	93
Tadeusz Czernik: An alternative formulation of ruin problem.....	105
Teresa Czerwińska: Determinants of the dividend policy in the insurance companies	115
Robert Dankiewicz: Determinants of development of trade credit insurance market in Poland.....	125
Beata Dubiel: Insurance aspects of ecological risk	134
Roman Garbiec: The risk of old age as the component of constructing the pension systems in the European Union	145
Waldemar Glabiszewski: The importance of technological innovations in the insurance sector.....	155
Łukasz Gwizdała: The capabilities of analyzing bonus-malus systems in the light of Markov processes	167
Magdalena Homa: Correct calculation of net premium in unit-linked investment insurance	178
Beata Jackowska: Characterization of selected methods of the graduation of life tables in the perspective of their actuarial applications	189
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Group life insurance in the SME sector.....	200
Marietta Janowicz-Lomott: Structured products in the form of insurance in Poland	212
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: An attempt to identify the factors having influence on the gross written premium in motor insurance in Poland	221

Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Poblocka: Evaluation of practical methods of estimation of incurred but not reported reserves in non-life insurance..	231
Piotr Kania: Specialized open-end investment funds as an external management form of investment funds of life insurance companies.....	240
Robert Kurek: Powers of supervision authorities regarding solvency control – Solvency II perspective.....	249
Jacek Lisowski: The role of the auditor in assessing the financial management of the insurer – legal norms	257
Jerzy Łańcucki: Regulations on insurance mediation – stressing premises and directions of change	266
Krzysztof Łyskawa: Threat of compensation balance and damages in compulsory property insurance	276
Aleksandra Malek: Duties of a bank acting as an coverage buying entity in the context of Recommendations on the Bankassurance Activity.....	285
Piotr Manikowski: The insurance market in Poland and underwriting cycles	294
Dorota Maśniak: Insurer as a major link in a cross-border system for protection of victims of road accidents – the role of co-operation of private and public entities.....	304
Artur Mikulec: Effectiveness of pension systems in EU and EFTA countries in the years 2005–2008.....	315
Aniela Mikulska: Small and medium-sized companies as recipients of insurance services	324
Marek Monkiewicz: Single insurance market in the EU and global financial crisis 2007–2009 – public intervention and Community competition rules.....	334
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Latin America. The Chilean and Argentinean models.....	343
Magdalena Osak: Medical savings account as a funding mechanism of health care.....	351
Dorota Ostrowska: The access to the insurance products strategic for the development of Polish economy in reference to the international capital..	361
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Structured policy as a form of alternative investment on Polish market.....	372
Renata Pajewska-Kwaśny: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part I.....	382
Monika Papież: Causality analysis on the life insurance market in the period 2003–2010	393
Agnieszka Pawłowska: Business interruption insurance implementation in risk management for interrupted activities	401
Krzysztof Piasecki: Probabilistic fuzzy sets in the actuarial calculation	408
Piotr Pisarewicz: Mutual funds role in retirement programs’ development in the USA.....	415

Ryszard Pukała: Integration processes of insurance markets in Middle and Eastern Europe.....	425
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	434
Grażyna Sordyl: The Role and Activity of the Dutch Guarantee Fund (College voor Zorgverzekeringen CVZ) in the area of private health insurance	444
Ewa Spigarska: Financial statement of insurance company vs. International Standards of Financial Reporting in the light of changes.....	453
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organization of internal auditing in insurance companies in the light of Solvency II and audit standards	462
Anna Szkarłat-Koszalka: Instruments of accounting system vs. control of financial security of an insurer.....	471
Tomasz Szkutnik: Copula functions in the aggregation of insurer risk	482
Włodzimierz Szkutnik: The risk of using catastrophic reserves	493
Anna Szymańska: Factors determining the choice of the insurer on the CR automobile insurance market.....	506
Iłona Tomaszewska: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part II	513
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Students' insurance awareness and risk seeking	524
Stanisław Wanat: Modeling of dependencies in the context of the aggregation of solvency capital requirements in Solvency II	536
Stanisław Wieteska: Property insurance companies adaptation process to reduce the impact of greenhouse effect in Poland	546
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statistical analysis of speeding as a factor affecting car accidents in Poland	556

Agnieszka Pawłowska

Uniwersytet Szczeciński

UBEZPIECZENIE *BUSINESS INTERRUPTION* W ZARZĄDZANIU RYZYKIEM PRZERW W DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ*

Streszczenie: W niniejszym artykule dokonano charakterystyki ubezpieczenia *business interruption* w systemie zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa. Na wstępie omówiono istotę ryzyka przerw w działalności gospodarczej oraz przedstawiono metody jego ograniczania. Następnie zaprezentowano teoretyczne i praktyczne podejście zastosowania ubezpieczenia *business interruption* w procesie zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa oraz wskazano na dalsze perspektywy rozwoju tego typu ochrony na polskim rynku w najbliższym czasie.

Słowa kluczowe: ryzyko, zarządzanie ryzykiem, ubezpieczenia.

1. Wstęp

Odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń w ramach powszechnie zawieranego przez przedsiębiorstwo ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych ograniczona jest do pokrycia kosztów odtworzenia mienia zniszczonego podczas szkody. Jednak nie zawsze kompensacja doznanych strat oraz pełna wypłata odszkodowania uchroni przedsiębiorstwo przed poważnymi zakłóceniami w prowadzeniu działalności. Na szczególną uwagę zasługują badania przeprowadzone na rynku francuskim, z których wynika, że siedem przedsiębiorstw na dziesięć w ciągu trzech lat od powstania szkody majątkowej ogłasza swoją upadłość. Bezpośrednią tego przyczyną jest fakt wystąpienia szkody, natomiast pośrednią – ponoszenie przez przedsiębiorstwo wysokich kosztów związanych z przerwą w działalności gospodarczej. Rozwiązaniem, które może zapobiec takiej sytuacji, jest transfer ryzyka strat finansowych na zakład ubezpieczeń poprzez wykup polisy *business interruption* (BI).

Artykuł ma na celu zaprezentowanie istoty i znaczenia ubezpieczenia *business interruption* w aspekcie zarządzania ryzykiem przerwy w działalności gospodarczej.

---

* Publikacja powstała w ramach grantu promotorskiego nr N N113 080939, termin realizacji 2010–2013.

2. Ryzyko przerwy w działalności gospodarczej i metody jego ograniczania

Ryzyko związane z przerwą w działalności jest pojęciem dotychczas niesprecyzowanym w literaturze przedmiotu, dlatego też trudno jest je zdefiniować w sposób jednoznaczny. Celem przybliżenia niniejszej problematyki warto przedstawić czynniki mające wpływ na powstanie i skalę potencjalnego zjawiska zakłócenia/przerwy w działalności przedsiębiorstwa, do których należą m.in. [Wierzbička (red.) 2010]: stopień indywidualizacji i specjalizacji wykorzystywanego mienia, centralne sterowanie procesem produkcji, występowanie tzw. wąskich gardeł, struktura organizacyjna przedsiębiorstwa (liczba zakładów, występowanie linii produkcyjnych), stopień wykorzystania mocy produkcyjnych determinujący możliwości przeniesienia produkcji do innego zakładu lub zastępczego wykorzystania nieuszkodzonych maszyn, dostępność części zamiennych, serwisu i innych niezbędnych materiałów i usług, warunki atmosferyczne oraz geograficzne położenie producenta lub dostawcy.

Analiza zaprezentowanych czynników umożliwiła podjęcie próby sformułowania definicji ryzyka przerwy w działalności gospodarczej, zbliżonej w swym założeniu do istoty ryzyka operacyjnego. Zgodnie z powyższym omawiane ryzyko można zdefiniować jako: ryzyko związane z wystąpieniem zakłócenia/przerwy w prowadzonej działalności wynikające zarówno z zawodności wewnętrznych procesów i technologii, jak i ze zdarzeń zewnętrznych o charakterze losowym.

Niezależnie od stopnia skorelowania czynników, których wystąpienie wywiera negatywny wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstwa na rynku, istnieje wiele metod służących ograniczaniu zjawiska przerwy w działalności gospodarczej. W pierwszej kolejności przedsiębiorstwa korzystają z metod wewnętrznych, mających charakter zapobiegawczy, mieszczących się w ramach dobrych praktyk zarządzania przedsiębiorstwem, do których zalicza się m.in.: audyt wewnętrzny, controlling oraz plan ciągłości działania (BCP), którego idea opiera się na opracowaniu harmonogramu określonych zadań, obejmujących przygotowanie przedsiębiorstwa do wystąpienia niekorzystnych zdarzeń (klęsk żywiołowych, nieszczęśliwych wypadków, aktów sabotażu lub poważnych awarii maszyn i urządzeń produkcyjnych). Warto zaznaczyć, że wraz z rosnącą świadomością ryzyka związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej zagadnienie BCP od kilku lat zyskuje na popularności wśród przedsiębiorców także w Polsce.

Spośród zewnętrznych metod ograniczania ryzyka przerwy w działalności gospodarczej najszersze wykorzystanie znajdują produkty ubezpieczeniowe. Chodzi tu przede wszystkim o ubezpieczenia majątkowe oraz umowy uzupełniające w postaci ubezpieczenia *business interruption*, które stanowi przedmiot niniejszego opracowania. Za doskonały przykład uznać można tradycyjne ryzyko ogniowe, które poza faktem wystąpienia szkody niesie za sobą szereg strat pośrednich związanych z przerwą w działalności gospodarczej. W tym przypadku ubezpieczyciel pokrywa koszty odtworzenia zniszczonego mienia oraz poprzez zastosowanie polisy *business*

interruption, oznaczającej transfer ryzyka strat finansowych na zakład ubezpieczeń, jest w stanie zabezpieczyć osiągnięcie oczekiwanego wyniku finansowego w okresie nieplanowanego przestoju przedsiębiorstwa.

3. Ogólna charakterystyka ubezpieczenia *business interruption*

Na gruncie polskim do 1989 roku ubezpieczenie *business interruption* nie było znane i stosowane [Berling-Łapińska 1999]. Pierwsze umowy tego typu wprowadzono po przemianach ustrojowych, w warunkach gospodarki rynkowej. Wówczas beneficjentem polisy BI były duże zagraniczne koncerny, które uruchamiały w Polsce swoje fabryki. Natomiast wraz z rozwojem rynku brokerskiego oraz zwiększeniem zainteresowania wśród przedsiębiorców problematyką zarządzania ryzykiem polisa *business interruption* zyskała na znaczeniu.

Zgodnie z założeniami praktyki europejskiej ubezpieczenie *business interruption* może stanowić jedynie rozszerzenie polisy majątkowej, występującej w postaci ubezpieczenia od ognia i innych żywiołów, w oparciu o wariant pokrycia FLEXA i EC lub *all risks*, natomiast ochroną ubezpieczeniową mogą zostać objęci przedsiębiorcy (osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej) prowadzący księgi rachunkowe zgodnie z ustawą o rachunkowości z 29 września 1994 roku oraz przepisami wykonawczymi do powołanej ustawy.

Ze względu na zasadniczy cel, jakim jest neutralizacja skutków zakłócenia i przerwy w funkcjonowaniu biznesu wywołanej materializowaniem się ryzyka, ubezpieczenie BI powinno stanowić element systemu ochrony przedsiębiorstwa już w fazie powstawania i uruchamiania działalności. Ponadto przerwa w działalności niejednokrotnie oznacza dla przedsiębiorstwa niemożność generowania przychodów ze sprzedaży. W przypadku braku rezerw finansowych mogą zaistnieć problemy związane z zachowaniem płynności finansowej, przyczyniające się w konsekwencji do upadku przedsiębiorstwa. Pomimo wystąpienia zdarzenia losowego otrzymanie odszkodowania z tytułu polisy BI umożliwia przedsiębiorstwu osiągnięcie poziomu wyniku finansowego zbliżonego do planowego oraz pozwala powrócić do stanu gwarantującego odbudowanie pozycji rynkowej, oddalając groźbę bankructwa [Zadora (red.) 2009].

4. Podstawowe elementy konstrukcyjne umowy ubezpieczenia – przedmiot i suma ubezpieczenia oraz wielkość odszkodowania

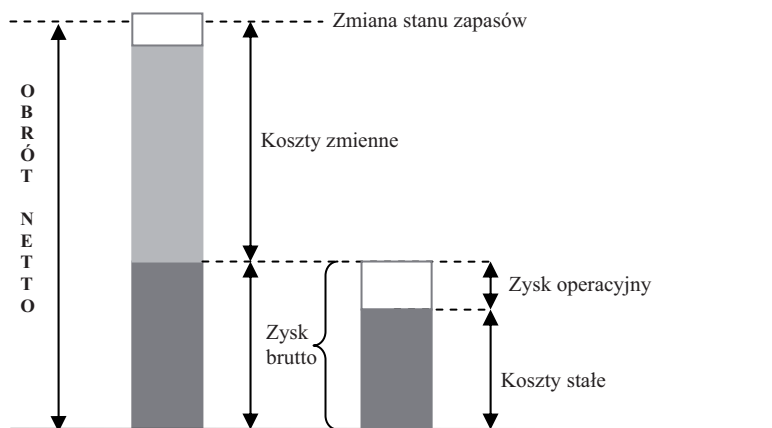
Przedmiot ubezpieczenia *business interruption* zasadniczo dotyczy dwóch wielkości ekonomicznych: zysku operacyjnego oraz kosztów stałych [Jęksa 2001]. Ubezpieczeniu podlega wyłącznie ta część zysku operacyjnego, którą przedsiębiorstwo osiągnęłoby w okresie trwania szkody przy założeniu niezakłóconej pracy i poniesionych kosztach stałych.

Na objęty ubezpieczeniem *business interruption* zysk operacyjny składają się [Cycoń, Jedynak 2011]:

- zysk, którego nie można było osiągnąć z powodu zaistnienia szkody rzeczowej (w tym również zysk z tytułu wynajmowania urządzeń i maszyn, działalności stołówki itd.);
- zysk zawarty w zniszczonych produktach gotowych i niegotowych;
- zysk zawarty w cenie produktów gotowych i niegotowych oraz towarach, które wprawdzie nie uległy fizycznemu zniszczeniu, ale wskutek dymu czy też w wyniku zastosowanych środków gaśniczych nie nadają się do sprzedaży.

Koszty stałe podlegające ubezpieczeniu stanowią część kosztów związanych z podstawową działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, których wielkość nie zmienia się wraz ze zmianą wielkości produkcji czy osiąganego obrotu.

Suma omówionych wielkości – zysku operacyjnego, czyli zysku netto w rozumieniu ubezpieczeniowym¹, i ubezpieczonych kosztów stałych – w ubezpieczeniu *business interruption* określana jest mianem zysku brutto (rys. 1). Podkreślić należy, że definicja zysku brutto w ujęciu ubezpieczeniowym zasadniczo różni się od pojęcia księgowego stosowanego w rachunku zysków i strat. Według D. Blanda ubezpieczeniowy zysk brutto jest kwotą nadwyżki sumy przychodów, remanentu końcowego oraz produkcji w toku, nad sumą kwot remanentu początkowego, produkcji w toku oraz określonych kosztów wytworzenia, tj. kosztów, których ubezpieczający nie chce objąć ochroną ubezpieczeniową [Pankowski 1998].

Rys. 1. Przedmiot ubezpieczenia *business interruption* (ubezpieczeniowy zysk brutto)

Źródło: opracowanie własne.

¹ W nomenklaturze ubezpieczenia BI za zysk netto uważa się zysk operacyjny przedsiębiorstwa uwzględniający wszystkie koszty poniesione w celu jego uzyskania, łącznie z amortyzacją, ale przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym (**ubezpieczeniowy zysk netto = bilansowy zysk netto + zapłacony podatek dochodowy + odpisy na otwarte fundusze rezerwowe – przychody zewnętrzne**) [Jęksa 1999].

Suma ubezpieczenia *business interruption* stanowi górną granicę odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń, jest podstawą do obliczania składki ubezpieczenia oraz czynnikiem mającym decydujący wpływ na określenie potencjalnego poziomu niedoubezpieczenia lub nadoubezpieczenia. Wysokość sumy ubezpieczenia powinna odpowiadać rocznej wartości ubezpieczeniowego zysku brutto. Praktyka wskazuje na dwa sposoby kalkulacji zysku brutto – metodę sumy oraz metodę różnicy, których uproszczony schemat wyliczania przedstawia rys. 2.

Rys. 2. Metody wyliczania ubezpieczeniowego zysku brutto

Źródło: opracowanie własne.

Szacowanie sumy ubezpieczenia na bazie sumarycznej wymaga dokonywania ciągłej aktualizacji kosztów stałych wykazanych w dokumentacji ubezpieczeniowej i niesie za sobą większe ryzyko niedoubezpieczenia. Na polskim rynku znacznie częściej wykorzystuje się więc metodę różnicy, której konstrukcja zakłada [Wierzbicka (red.) 2010]:

- brak wymogu ujawniania szczegółowych danych finansowych, jak np. wynagrodzenie kadry zarządzającej;
- większy uniwersalizm – możliwość zastosowania metody różnicowej dla przedsiębiorstw reprezentujących różne branże gospodarki, ograniczenie konieczności indywidualizacji formularzy;
- ograniczenie ryzyka pominięcia jakiegokolwiek pozycji kosztów podlegających ubezpieczeniu.

Warunkiem koniecznym do uznania roszczenia odszkodowawczego z tytułu ubezpieczenia *business interruption* jest wystąpienie szkody rzeczowej, która rodzi odpowiedzialność z bazowej polisy majątkowej oraz powoduje zakłócenie lub przerwę w działalności ubezpieczonego przedsiębiorstwa, skutkującą utratą zysku. Szkoda ta powinna wystąpić w miejscu ubezpieczonego przedsiębiorstwa, przy czym istnieje możliwość rozszerzenia zakresu ochrony ubezpieczeniowej o szkody skutkowe lub interakcyjne powstałe w rezultacie zmaterializowania się ryzyka w mieniu innego podmiotu.

W prawie ubezpieczeniowym istnieją dwa modelowe rozwiązania – model niemiecki i angielski – na podstawie których dokonuje się wyliczenia wartości szkody i wysokości odszkodowania w ubezpieczeniu *business interruption*. Z uwagi na pod-

stawową zaletę, jaką jest zastosowanie okresu wyceny w procesie odszkodowawczym, model niemiecki jest rozwiązaniem wysoko cenionym przez zagranicznych ubezpieczycieli i powszechnie stosowanym na rynku niemieckim, szwajcarskim oraz austriackim. Wykorzystanie okresu wyceny pozwala w prosty sposób uniknąć negatywnego wpływu sezonowości na wysokość odszkodowania, natomiast oszacowanie strat dokonywane jest na podstawie najbardziej aktualnych danych finansowych. W przypadku gdy umowa ubezpieczenia została zawarta na podstawie ogólnych warunków wzorujących się na dominującym na rynku w Polsce modelu anglosaskim, do ustalenia wysokości odszkodowania niezbędne jest wyliczenie tzw. obrotu standardowego².

W większości przypadków wypłata odszkodowania dokonywana jest zaliczkowo maksymalnie do wysokości odpowiadającej bezspornej wysokości powstałej już szkody w zysku brutto, natomiast ostatecznie rozliczenie pomiędzy stronami umowy następuje po upływie okresu odszkodowawczego. Tego typu rozwiązanie gwarantuje dopływ środków finansowych oraz umożliwia zachowanie płynności finansowej przedsiębiorstwa.

5. Współczesny wymiar polisy *business interruption*

Obecnie na polskim rynku coraz większe uznanie zyskują techniczne odmiany ubezpieczenia *business interruption*, będące uzupełnieniem umów ubezpieczenia maszyn od awarii i uszkodzeń (ubezpieczenie *Machinery Loss of Profit*), a także przeznaczone dla branży IT ubezpieczenie EELoP (*Electronic Equipment Loss of Profit*), które obejmuje stratę finansową powstałą na skutek szkody materialnej w sprzęcie elektronicznym. Równie ciekawym rozwiązaniem, tym razem dla branży budowlanej, okazało się wprowadzenie ubezpieczenia ALoP (*Advanced Loss of Profit*) pokrywającego straty lub zwiększone koszty działalności inwestora, wynikające z opóźnień w oddaniu inwestycji do użytku [Galey 2002].

Wśród „produktów pochodnych” ubezpieczenia *business interruption* wyróżnić należy umowy obejmujące zakresem ochronę utraty zysku wskutek wstrzymania dostaw surowców, m.in. gazu i ropy naftowej [Kwiecień 1999], w wyniku decyzji politycznych władz innego państwa. Na rynku europejskim z powodzeniem funkcjonują także odmiany ubezpieczenia BI o dość niecodziennym przeznaczeniu, jak np. [Koślak 2007]: rozwiązania ubezpieczeniowe oferujące rekompensatę z tytułu utraty przychodów spowodowanej naruszeniem bezpieczeństwa sieci, wirusa komputerowego, nieuprawnionego użycia komputera lub usługi sieciowej, ubezpieczenie rekom-

² Obrót standardowy to wielkość ustalana na podstawie obrotu uzyskanego w identycznym terminie i czasie odpowiadającym okresowi odszkodowawczemu, w okresie bezpośrednio poprzedzającym datę powstania szkody w mieniu, skorygowana w sposób uwzględniający uwarunkowania i trendy, które miały wpływ na działalność ubezpieczonego przed szkodą w mieniu oraz oddziałujące na działalność po jej wystąpieniu, a także okoliczności, które wywierałyby wpływ na działalność ubezpieczonego, gdyby szkoda nie wystąpiła [Kucharski 2009].

pensujące farmerom stratę dochodów w wyniku przymusowego uboju była zarażonego tzw. chorobą wściekłych krów czy też ubezpieczenia skonstruowane w oparciu o derywaty pogodowe, obejmujące ochroną ubezpieczeniową nieosiągnięcie założonych dochodów w branży turystyczno-hotelarskiej spowodowane zmniejszoną liczbą turystów, ze względu na występujące niekorzystne warunki atmosferyczne.

6. Podsumowanie

Stosowanie ubezpieczenia *business interruption* przez polskie przedsiębiorstwa nie należy już do rzadkości. Wzrastające zainteresowanie produktami BI jest najbardziej widoczne wśród dużych klientów przemysłowych, których charakteryzują spore nakłady modernizacyjne. Mowa tu o energetyce czy chemii, gdzie przerwa w działalności może spowodować wysokie straty.

Dokładna wielkość rynku BI nie jest znana. Wyniki badań prezentowane przez GUS podają wielkość sprzedaży polis w ogólnym zestawieniu grupy 16 działu II pozostałych ubezpieczeń osobowych oraz ubezpieczeń majątkowych, do której zaliczane jest ubezpieczenie *business interruption*. Szacunkowo można jednak podsumować, że w trzech kwartałach 2010 roku towarzystwa ubezpieczeniowe zebrały z polis obejmujących różne rodzaje ryzyka finansowego łącznie 511,7 mln zł składek, natomiast prognoza na 2011 rok wskazuje na zwiększenie wielkości sprzedaży o około 20% w stosunku do ubiegłorocznych wyników finansowych [Rosik 2011].

Waga ubezpieczenia BI ujawnia się podczas dużych szkód, gdy okazuje się, że przestój w produkcji może być bardziej kosztowny niż szkody powstałe w mieniu ubezpieczonego przedsiębiorstwa. Biorąc pod uwagę rosnącą liczbę przedsiębiorstw kontrolowanych przez kapitał zagraniczny oraz skutki klęsk żywiołowych, które miały miejsce w ostatnich kilku latach w Polsce, przypuszczać należy, że zainteresowanie przedsiębiorców polisą *business interruption* jako instrumentem zarządzania ryzykiem będzie wzrastać zarówno w odniesieniu do klasycznej ochrony, jak i produktów pochodnych BI.

Literatura

- Berling-Łapińska E. [1999], *Business Interruption*, „Business Forum”, nr 5.
- Cyczeń M., Jedynak T. [2011], *Ubezpieczenie utraty zysku jako metoda zarządzania ryzykiem w działalności gospodarczej*, [w:] *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – Mikrofirma 2011. Tworzenie i zarządzanie*, red. A. Bielawska, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 638, Ekonomiczne Problemy Usług nr 63, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Galey G. [2002], *Contingent business interruption and other special covers*, Swiss Reinsurance Company, Zurich.
- Jęksa Z. [1999], *Ubezpieczenia majątku i zysku firmy*, Poltext, Warszawa.
- Jęksa Z. [2001], *Odpowiedzialność odszkodowawcza ubezpieczycieli*, „Prawo. Ubezpieczenia. Reasekuracja”, nr 12.

- Koślak G. [2007], *Transfer ryzyka utraty zysku*, „Risk Focus. Oblicza Ryzyka”, nr 4.
- Kucharski B. [2009], *Kilka słów o BI*, „Miesięcznik Ubezpieczeniowy”, nr 6.
- Kwiecień I. [1999], *Ubezpieczenie utraty zysku – Business Interruption*, [w:] *Zarządzanie finansami w transformacji przedsiębiorstw*, red. K. Jajuga, W. Ronka-Chmielowiec, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 837, Wyd. Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław.
- Pankowski Z. [1998], *Ubezpieczenie utraty zysku (business interruption)*, cz. I, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 7/8.
- Rosik P. [2011], *Firmy sięgają po polisy*, „Parkiet”, nr 13.
- Wierzbicka E. (red.) [2010], *Ubezpieczenia non-life*, CeDeWu, Warszawa.
- Zadora H. (red.) [2009], *Finanse małego przedsiębiorstwa w teorii i praktyce zarządzania*, C.H. Beck, Warszawa.

BUSINESS INTERRUPTION INSURANCE IMPLEMENTATION IN RISK MANAGEMENT FOR INTERRUPTED ACTIVITIES

Summary: The article presents the concept of business interruption insurance in risk management. The first part of the paper focuses on business interruption risk and its reduction methods in business activity. The last part brings up theoretical and empirical approach to the application of business interruption insurance in risk management and points at outlooks of its growth on the Polish market in the next few years.

Keywords: risk, risk management, insurance.